

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
30 päivänä huhtikuuta 1996 *

Asiassa C-308/93,

jonka Centrale Raad van Beroep (Alankomaat) on saattanut ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank

vastaan

J. M. Cabanis-Issarte

ennakkoratkaisun sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammattinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83 (EYVL L 230, s. 6), 2 ja 3 artiklan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet ja G. Hirsch sekä tuomarit

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

G. F. Mancini, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, J. L. Murray, P. Jann, H. Ragnemalm ja M. Wathelet (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: G. Tesauro,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies D. Louterman-Hubeau,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank, edustajanaan asianajaja E. H. Pijnacker Hordijk, Amsterdam,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön oikeudellinen neuvonantaja A. Bos,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja D. Gouloussis ja oikeudellisen yksikön virkamies B. J. Drijber,

ottaen huomioon esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan julkisasiamiehen 21.9.1994 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esittämän ratkaisuehdotuksen,

ottaen huomioon 27.6.1995 annetun määräyksen suullisen käsittelyn aloittamisesta uudestaan,

ottaen huomioon yhteisöjen tuomioistuimen esittämiin kirjallisiin kysymyksiin annetut vastaukset, jotka sille ovat esittäneet

— Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank, edustajanaan E. H. Pijnacker Hordijk,

- Alankomaiden hallitus, asiamiehenään A. Bos,

- Saksan hallitus, asiamiehenään liittovaltion talousministeriön Oberregierungsrat B. Kloke,

- Ranskan hallitus, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston päällikkö M. Perrin de Brichambaut, saman ministeriön oikeudellisen osaston apulaisosastopäällikkö C. de Salins ja saman osaston ulkoasiainsihteri C. Chavance,

- Itävallan hallitus, asiamiehenään liittovaltion ulkoasiainministeriön Legationsrätin C. Stix-Hackl,

- Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään Treasury Solicitor's Departementin M. S. Braviner, avustajanaan barrister P. Watson,

- komissio, asiamiehenään B. J. Drijber,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Bestuur van de Sociale Verzekeringsbankin, edustajanaan E. H. Pijacker Hordijk; Alankomaiden hallituksen, asiamiehenään ulkoasiainministeriön avustava oikeudellinen neuvonantaja M. A. Fierstra; Ranskan hallituksen, asiamiehinään C. Chavance ja ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston apulaisosastopäällikkö J.-F. Dobelle; Yhdistyneen kuningaskunnan, asiamiehinään M. S. Braviner ja P. Watson sekä komission, asiamiehinään D. Gouloussis ja B. J. Drijber, esittämät suulliset huomautukset 22.11.1995 pidetyssä käsittelyssä,

kuultuaan julkisasiamiehen 29.2.1996 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Centrale Raad van Beroep on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 3.6.1993 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 7.6.1993, ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla useita ennakkoratkaisukysymyksiä sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83 (EYVL L 230, s. 6, jäljempänä asetus N:o 1408/71), 2 ja 3 artiklan tulkinnasta.

- 2 Nämä kysymykset on esitetty oikeudenkäynnissä, jossa asianosaisina ovat Cabanis-Issarte ja Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank (sosiaaliturvakassaviranomainen, jäljempänä SVB) ja jossa on kyse maksun määrittämisestä *Algemene Ouderdomswet*in (Alankomaiden laki yleisestä vanhuusvakuutuksesta, jäljempänä AOW) mukaiselta vapaaehtoiselta, täyttyneeltä vakuutuskaudelta.

- 3 Ranskan kansalainen Cabanis-Issarte on sellaisen siirtotyöläisen jälkeenjäänyt aviovaimo, joka myös oli Ranskan kansalainen. Pariskunta muutti Alankomaihin marraskuussa 1948 aviomiehen ammattitoiminnan takia. Lokakuussa 1960 puoliset palasivat Ranskaan. Marraskuussa 1963 he muuttivat uudestaan Alankomaihin ja asuivat siellä heinäkuuhun 1969 asti, ja kyseisen vuoden aikana aviomies saavutti eläkeiän. Tällöin puoliset palasivat lopullisesti Ranskaan, jossa aviomies kuoli lokakuussa 1977.

- 4 Cabanis-Issarte on ollut AOW:n mukaisesti ”lakisääteisesti vakuutettu” 1.1.1957 alkaen, jolloin AOW tuli voimaan, lokakuuhun 1960 sillä perusteella, että hän asui Alankomaiden alueella. Kun puoliset asuivat Ranskassa 20.10.1960—12.11.1963, Cabanis-Issarte oli vakuutettu AOW:n mukaisesti aviomiehen maksamien vapaaehtoisten maksujen perusteella. Tämän jälkeen hän oli jälleen AOW:n mukaisesti

”lakisääteisesti vakuutettu” Alankomaissa asumisen perusteella siihen asti, kunnes hän palasi lopullisesti Ranskaan 15.7.1969.

5 AOW:n voimaantuloa edeltävänä ajanjaksona eli 23.11.1948—31.12.1956 Cabanis-Issarte on ollut vakuutettu Alankomaiden lainsäädännön mukaan sovellettaessa yhdessä AOW:n siirtymäsäännöksiä ja asetuksen N:o 1408/71 liitteessä V olevaa H jaksoa, sellaisena kuin se on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisehdoista ja perustamissopimusten mukautuksista tehdyllä asiakirjalla (EYVL 1972 L 73, s. 14).

6 Liitteessä V olevan H jakson 2 kohdan a, c ja e alakohdassa on tosiaankin useita säännöksiä, joiden mukaan tällainen vakuutuskausina pitäminen on mahdollista; nämä säännökset ovat seuraavat:

”a) Vakuutuskausia ennen 1 päivää tammikuuta 1957, joiden aikana edunsaaja asui Alankomaiden alueella 15 vuotta täytettyään tai jona aikana asuessaan toisen jäsenvaltion alueella hän harjoitti toimintaa palkattuna työntekijänä Alankomaissa sinne sijoittautuneen työnantajan palveluksessa, pidetään myös sovellettaessa Alankomaiden yleistä vanhuusvakuutuslainsäädäntöä täyttyneinä vakuutuskausia, huolimatta siitä, että edunsaaja ei täytä edellytyksiä, joiden mukaan hänen osaltaan tällaisia kausia sallittaisiin käsiteltävän vakuutuskausia.

— —

c) Kun on kysymys avioliitossa olevasta naisesta, jonka aviomiehellä on oikeus Alankomaiden yleistä vanhuusvakuutusta koskevan lainsäädännön mukaiseen eläkkeeseen, avioliittokaudet, jotka edeltävät sitä päivää, jolloin nainen täytti 65 vuotta ja joiden aikana hän asui yhden tai useamman jäsenvaltion alueella,

otetaan myös huomioon vakuutuskausina niiltä osin kuin nuo kaudet ovat päällekkäisiä hänen aviomiehensä täyttämien vakuutuskausien kanssa tämän lainsäädännön mukaan ja niiden kausien kanssa, jotka otetaan huomioon a alakohdan mukaan.

— —

- e) Sikäli kuin on kysymys naisesta, joka on ollut avioliitossa ja jonka aviopuoliso on ollut Alankomaiden vanhuusvakuutusta koskevan lainsäädännön alainen tai katsotaan täyttäneen vakuutuskausia a alakohdan mukaan, kahden edellä olevan alakohdan määräyksiä sovelletaan soveltuvin osin.

— —”

- 7 Eläkkeelle jäämisestään helmikuussa 1969 kuolemaansa lokakuussa 1977 asti Cabanis sai ”naimisissa olevan henkilön eläkettä”, joka laskettiin edellä tarkoitettujen, molempien aviopuolisoiden täyttyneiden vakuutuskausien perusteella. Tänä ajanjaksona Cabanis-Issarte, joka täytti 65 vuotta toukokuussa 1974, ei voinut henkilökohtaisesti vaatia AOW:n mukaista eläkettä, koska häntä suojattiin aviovaimona yksinomaan tämän kyseisenä ajankohtana sovellettavan järjestelmän mukaisella eläkkeellä, jota hänen aviomiehelleen maksettiin.
- 8 Sitä vastoin puolisonsa kuoleman jälkeen Cabanis-Issarte saattoi vaatia 1.4.1978 lähtien henkilön omana oikeutena AOW:n mukaista ”naimattoman henkilön eläkettä”. SVB:ssä kuitenkin pienennettiin tätä eläkettä määrällä, joka vastaa niitä 29 vuotta, joiden aikana Cabanis-Issarte ei ollut vakuutettu tässä järjestelmässä, eli ajanjaksoja hänen 15. syntymäpäivästään (13.5.1924) siihen asti, jolloin puoliset muuttivat ensimmäisen kerran Alankomaihin (23.11.1948), ja lopullisesta Ranskaan paluusta (15.7.1969) Cabanis-Issarten 65. syntymäpäivään (13.5.1974).

- 9 Viimeksi mainitun ajanjakson osalta SVB ehdotti, että Cabanis-Issarte maksaisi maksut vapaaehtoisesti. SVB teki 7.7.1980 päätöksen siitä, että hänen on maksettava korkein mahdollinen maksu tästä vapaaehtoisesta vakuutuksesta 24.2.1961 annetun kuninkaallisen asetuksen (Stb. 56) 2 pykälän 1 momentin mukaisesti:

” — — maksu kyseisen ajanjakson jokaiselta täydeltä kalenterivuodelta on yhtä suuri kuin suurin määrä, jonka vakuutettu voi olla velvollinen maksamaan kyseisenä vuonna *Algemene Ouderdomswet*in mukaisesti.”

- 10 Tätä säännöstä ei kuitenkaan sovelleta Alankomaiden kansalaiseen, jonka maksettava maksu on vuonna 1961 annetun kuninkaallisen asetuksen 2 pykälän 2 momentin mukaisesti pienempi sen vuoksi, että maksu

”on kyseisen ajanjakson jokaiselta täydeltä kalenterivuodelta, jonka osalta hän voi hyväksyttävästi osoittaa Sociale Verzekeringsbankille, että näin määräytyvä maksu on alhaisempi, kyseisenä kalenterivuonna saadun tulon *Algemene Ouderdomswet*in 28 pykälän mukaisesti laskettu prosenttimäärä, tämän prosenttimäärän kuitenkin alittamatta 5 prosenttia siitä enimmäismäärästä, jonka vakuutettu voi olla velvollinen maksamaan tämän lain perusteella kyseisenä vuonna”.

- 11 Kuninkaallisen asetuksen, joka on annettu 22.12.1971 (Stb. 798), 3 pykälässä on edellä esitettyjä vastaavat säännökset; ainoa ero on se, että tässä kuninkaallisessa asetuksessa viitataan *Algemene Weduwen- en Wezenwetti*in (Alankomaiden laki leskien ja orpojen yleisestä vakuutuksesta).

- 12 Cabanis-Issarte nosti Raad van Beroep te Amsterdamissa kanteen SVB:n päätöksestä, jolla hänet velvoitettiin maksamaan vapaaehtoisesta vakuutuksesta korkein mahdollinen maksu.
- 13 Raad van Beroep te Amsterdam antoi 2.2.1987 tuomion, jonka mukaan kantajan kanne on perusteltu. Se totesi erityisesti, että ”asetusta (ETY) N:o 1408/71 sovelletaan kantajaan 2 artiklan nojalla, ja tämän asetuksen 3 artiklan mukaisesti kantajalla on oikeus saada vapaaehtoista maksujen maksamista koskevien oikeussääntöjen mukaiset edut samoilla edellytyksillä kuin Alankomaiden kansalaisilla”.
- 14 Asetuksen N:o 1408/71 2 artiklan 1 kohdan mukaan asetusta sovelletaan ”— — työntekijöihin — —, jotka ovat tai ovat olleet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisia ja jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia — — sekä heidän perheenjäseniinsä ja jälkeenjääneisiinsä”.
- 15 Asetuksen 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa: ”Jollei — — asetuksen erityisistä säännöksistä muuta johdu, jäsenvaltion alueella asuvat henkilöt, joihin — — asetusta sovelletaan, ovat jäsenvaltion lainsäädännön mukaan samojen velvoitteiden alaisia ja nauttivat samoja etuja kuin tämän jäsenvaltion kansalaiset.”
- 16 SVB valitti tästä tuomiosta Centrale Raad van Beroepiin. Tämä tuomioistuin toteaa erityisesti, että jos Cabanis-Issarte olisi jäänyt Alankomaihin 15.7.1969—13.5.1974, hänen kaltaisensa henkilö olisi ollut maassa asuvana lakisääteisesti vakuutettu, ja että vakuutusmaksua ei olisi vahvistettu korkeimmaksi mahdolliseksi toisin kuin vapaaehtoisessa vakuutuksessa.

17 Centrale Raad van Beroep pohtii sitä, minkälaisia oikeuksia Cabanis-Issartella on asetuksen N:o 1408/71 mukaan, ja se on lykännyt asian käsittelyä ja esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Sovelletaanko asetusta (ETY) N:o 1408/71 mukaan lukien sen 3 artiklassa säädetty yhdenvertaisen kohtelun periaate tämän tapauksen vastaajan kaltaiseen henkilöön asetuksen 2 artiklan nojalla,

a) koska Cabanis-Issarten on katsottava olevan tämän asetuksen liitteessä V olevan H jakson 2 kohdan a alakohdassa (kuten liite oli numeroitu silloin, kun kiistanalainen päätös on annettu) tarkoitettu edunsaaja?

b) koska Cabanis-Issarten on katsottava olevan perheenjäsen tai (lopulta) jälkeenyäännyt edellä mainitun asetuksen 2 artiklassa tarkoitettulla tavalla, sillä tuona ajankohtana sovelletun, 24.2.1961 annetun kuninkaallisen asetuksen 9 pykälän mukaan hänet oli vakuutettu (kolmannen henkilön toimesta), hänen nyt jo kuolleen aviomiehensä maksettua vapaaehtoisen vakuutuksen maksut (20.10.1960—12.11.1963)?

c) koska Cabanis-Issarten on katsottava olevan perheenjäsen tai jälkeenyäännyt, koska edellä mainitun liitteen 2 e ja c alakohdat yhdessä soveltuvat paitsi kyseessä olevana ajanjaksona myös tämän jakson ulkopuolella?

2) Voidaanko tällaisessa tapauksessa päätyä siihen, että sosiaaliturvaetuudet menetetään käytettäessä oikeutta vapaaseen liikkumiseen, minkä takia ETY:n perustamissopimuksen 48—51 artiklan päämäärää ei voida saavuttaa; jos näin on, mitä seurauksia tällä on sille, että edellytetään tiettyä kansallisuutta tässä asiassa kyseessä olevan maksettavan määrän pienentämiseksi?”

Ensimmäinen kysymys

- 18 Ensimmäisellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin haluaa olennaisesti tietää, onko asetuksen N:o 1408/71 2 ja 3 artiklaa tulkittava siten, että siirtotyöläisen jälkeensä jäänyt puoliso voi vedota niihin, kun päätetään sellaisen maksun määrästä, joka koskee vapaaehtoista vakuutuskautta, joka on täyttynyt sen jäsenvaltion vanhuuseläkkeitä koskevassa järjestelmässä, jonka alueella työntekijä on työskennellyt.
- 19 Asiassa 40/76, Kermaschek, 23.11.1976 annetusta tuomiosta (Kok. 1976, s. 1669) alkaen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan työntekijän perheenjäsenet voivat vedota asetuksen N:o 1408/71 2 artiklan nojalla ainoastaan henkilön johdannaisiin oikeuksiin eli oikeuksiin, joita heillä on työntekijän perheenjäsenenä.
- 20 SVB, huomautuksensa esittäneet jäsenvaltioiden hallitukset ja komissio ovat yhtä mieltä siitä, että tämän oikeuskäytännön mukaan siirtotyöläisen jälkeensä jäänyt puoliso ei voi vedota asetuksen N:o 1408/71 3 artiklaan, kun päätetään vapaaehtoista vakuutuskautta koskevasta maksusta vanhuusvakuutuksen saamiseksi, koska tällainen etuus ei ole työntekijän perheenjäsenenä tai jälkeensä jääneenä saavutettu henkilön johdannainen oikeus vaan henkilön oma oikeus, joka on saavutettu riippumatta mistään perhesuhteesta työntekijään.
- 21 Tältä osin on todettava, että asetuksen N:o 1408/71 2 artiklan 1 kohdassa, jossa rajoitetaan asetuksen henkilöllistä soveltamisalaa, tarkoitetaan kahta selvästi toisistaan erotettavissa olevaa henkilöryhmää: toisaalta työntekijöitä ja toisaalta heidän perheenjäseniään ja jälkeensä jääneitä. Jotta asetusta sovellettaisiin työntekijöihin, heidän on oltava jäsenvaltion kansalaisia, valtiottomia henkilöitä tai pakolaisia, jotka asuvat jäsenvaltion alueella; sitä vastoin ei ole säädetty mitään kansalaisuutta koskevaa vaatimusta asetuksen soveltamiseksi sellaisten työntekijöiden, jotka ovat yhteisön kansalaisia, perheenjäseniin tai jälkeensä jääneisiin.

- 22 Työntekijöiden ja perheenjäsenten välisellä erottelulla määritellään useiden asetuksen N:o 1408/71 säännösten henkilöllinen soveltamisala, ja joitakin säännöksiä sovelletaan ainoastaan työntekijöihin.
- 23 Sellaisen työntekijän, joka on yhteisön kansalainen, puoliso ei voi vedota asemaansa kyseisen työntekijän perheenjäsenenä vaatiakseen asetuksen N:o 1408/71 67—71 artiklassa säädettyjä etuuksia; näiden säännösten pääasiallisena tarkoituksena on ainoastaan yhteensovittaa jäsenvaltioiden kansallisissa lainsäädännöissä tarjottuja oikeuksia työttömyysetuuksiin palkatuille työntekijöille, jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia, ei siis heidän perheenjäsenilleen.
- 24 Asia oli näin edellä mainitussa asiassa Kermaschek. Jugoslavian kansalainen Kermaschek vaati, että häneen sovelletaan asetuksen N:o 1408/71 säännöksiä, jotka koskevat vakuutus- tai työskentelykausien yhteenlaskemista työttömyysetuuksia koskevan oikeuden saamiseksi. Hän ei voinut tätä varten vedota työntekijän asemaansa Saksassa, koska hän oli kolmannen maan kansalainen. Hän ei voinut myöskään vedota siihen, että hänen aviomiehensä oli Saksan kansalainen, koska kyseisiä yhteisön oikeussääntöjä sovellettiin yksinomaan työntekijöihin.
- 25 Kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä oleva asia on tässä kuitenkin erilainen. Cabanis-Issarte nimittäin pyytää, että häneen sovellettaisiin asetuksen N:o 1408/71 3 artiklan 1 kohdassa säädettyä yhdenvertaisen kohtelun periaatetta päättäessä sellaisen maksun määrästä, joka koskee vapaaehtoista vakuutuskautta, joka on täyttynyt Alankomaiden lainsäädännön mukaan ja jolla pyritään täydentämään saman lainsäädännön mukaan täyttynyttä pakollista vakuutuskautta.
- 26 On todettava, että 3 artiklan 1 kohdan mukaan ”jollei tämän asetuksen erityisistä säännöksistä muuta johdu, jäsenvaltion alueella asuvat henkilöt”, joihin asetuksen N:o 1408/71 säännöksiä sovelletaan, nauttivat yhdenvertaista kohtelua jäsenvaltioiden sosiaaliturvaa koskevia lainsäädäntöjä sovellettaessa, eikä asetuksessa tehdä eroa sen mukaan, onko kyseessä työntekijä vai työntekijän perheenjäsen tai

jälkeenjäänyt. On lisättävä, että joka tapauksessa jokainen sellainen poikkeus yhdenvertaisesta kohtelusta, joka perustuu johonkin 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun tämän asetuksen säännökseen, on perusteltava objektiivisilla syillä, jotta 3 artiklan 1 kohdassa säädetty sosiaaliturvaa koskeva perustavanlaatuisen syrjintäkiellon periaate ei olisi sisällyksetön.

- 27 Tältä osin on selvää ensinnäkin, että koska Cabanis-Issarte on siirtotyöläisen jälkeenjäänyt puoliso, hän kuuluu asetuksen N:o 1408/71 2 artiklan 1 kohdan mukaan asetuksen henkilölliseen soveltamisalaan, että SVB:n Cabanis-Issartelle tarjoama vanhuuseläke on asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu vanhuusetuus ja että missään asetuksen säännöksessä ei estetä, ei varsinkaan III osaston 3 luvussa ”Vanhuus ja kuolema (eläkkeet)”, jossa on erityissäännöksiä eri etuusryhmistä, soveltamasta 3 artiklan 1 kohtaa niihin edellytyksiin, joilla myönnetään vapaaehtoisin maksuihin perustuva vanhuuseläke työntekijän jälkeenjääneelle puolisolle.
- 28 Edellä esitetyn perusteella Cabanis-Issarte täyttää edellytykset, joiden perusteella asetuksen N:o 1408/71 3 artiklan 1 kohtaa voidaan soveltaa häneen.
- 29 On kuitenkin muistettava, että useissa edellä mainitussa asiassa Kermaschek annetun tuomion jälkeen annetuissa tuomioissa yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että siirtotyöläisen perheenjäsen ei ole voinut vedota asetuksen N:o 1408/71 2 ja 3 artiklaan vaatiakseen vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännössä säädettyä sosiaaliturvaetuutta hänen ja kyseisen valtion kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun periaatteen mukaisesti, koska etuus myönnetään henkilön omana oikeutena eikä sen takia, että kyseinen henkilö on työntekijän perheenjäsen; näissä tuomioissa yhteisöjen tuomioistuin ei ole ensin todennut sitä, onko kyse asetuksen erityissäännöksistä, joilla estetään 3 artiklan 1 kohdan soveltaminen (ks. asia 157/84, Francogna, tuomio 6.6.1985, Kok. 1985, s. 1739; asia 94/84, Deak, tuomio 20.6.1985, Kok. 1985, s. 1873; asia 147/87, Zaoui, tuomio 17.12.1987, Kok. 1987, s. 5511;

asia C-243/91, Taghavi, tuomio 8.7.1992, Kok. 1992, s. I-4401 ja asia C-310/91, Schmid, tuomio 27.5.1993, Kok. 1993, s. I-3011).

30 Jos työntekijän puolisolle, joka on seurannut työntekijää toiseen jäsenvaltioon ja päättää sitten palata lähtömaahansa kyseisen työntekijän kanssa tai tämän kuoltua, olisi mahdotonta vedota yhdenvertaisen kohtelun periaatteeseen tiettyjen viimeisen työskentelyvaltion lainsäädännössä säädettyjen etuuksien saamiseksi, tämä vaikeut-taisi työntekijöiden vapaata liikkuvuutta, johon yhteisön oikeussäännöillä sosiaali-turvaa koskevien kansallisten lainsäädäntöjen yhteensovittamiseksi pyritään. Tämän oikeussäännösten tavoitteen ja hengen vastaista olisi nimittäin estää siirto-työläisen puolisoa tai jälkeenjäänyttä hyötymästä syrjäintäkiellon periaatteesta mak-settaessa vanhuusetuuksia, joita hän olisi voinut vaatia kyseisen valtion kansalaisten tavoin yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti, jos hän olisi jäänyt vastaanottavaan valtioon.

31 Lisäksi on todettava henkilön omien ja johdannaisten oikeuksien välisen erotte-lusta, johon yhteisöjen tuomioistuin on vedonnut edellä 29 kohdassa mainituissa asioissa antamissaan tuomioissa, voivan seurata yhteisön oikeusjärjestyksen yhden perustavanlaatuisen vaatimuksen eli yhteisön oikeussääntöjen yhdenmukaisen soveltamisen vaarantuminen, kun oikeussääntöjen soveltaminen yksityisiin oikeus-subjekteihin riippuisi näin siitä, luokitellaanko kyseiset etuudet kansallisessa lain-säädännössä — ottaen huomioon sosiaaliturvaa koskevien kansallisten järjestelmien erityispiirteet — henkilön omaksi vai johdannaiseksi oikeudeksi.

32 Näiden erityispiirteiden takia voidaan jopa luokitella eläkeoikeudet, jotka ovat ker-tyneet eläkettä laskettaessa huomioon otettavana vakuutus- tai asumiskautena, joko henkilön omiksi oikeuksiksi tai johdannaiksiksi oikeuksiksi tarkasteltavan ajankohdan mukaan myönnettäessä tietyn jäsenvaltion lainsäädännön mukaista vanhuuseläkettä. Kuten julkisasiamies on korostanut 29.2.1996 antamansa

ratkaisuehdotuksen 15 kohdassa, Cabanis-Issarten tilanne on tällainen, sillä hän on saanut Alankomaiden lainsäädännön mukaan tietyiltä vakuutuskausilta eläkeoikeuksia siirtotyöläisen perheenjäsenenä ja muilta ajanjaksoilta henkilön omana oikeutena.

33 On lisättävä, että kuten komissio toteaa, tällainen henkilön oman ja johdannaisten oikeuden välinen erottelu on alkanut hämärtyä sosiaaliturvaa koskevissa kansallisissa järjestelmissä ottaen huomioon pyrkimys yleismaailmallistaa sosiaaliturva.

34 Tässä tilanteessa yhteisöjen tuomioistuin rajoittaa asiassa Kermaschek annetun tuomion mukaisen oikeuskäytännön ulottuvuuden pelkästään edellä 23 ja 24 kohdassa mainittuihin olosuhteisiin sillä perusteella, että henkilön omien ja johdannaisten oikeuksien erottelusta seuraisi, että siirtotyöläisen jälkeenyäännyt puoliso ei voisi nauttia yhdenvertaisen kohtelun perustavanlaatuisesta periaatteesta.

35 SVB ja huomautuksensa esittäneet hallitukset perustelevat tässä asiassa vetoamistaan henkilön omien ja johdannaisten oikeuksien väliseen erotteluun olennaisesti sillä, että tällaisella erottelulla voidaan rajoittaa niiden oikeuksien ulottuvuutta, joita toisaalta työntekijät ja toisaalta heidän perheenjäsenensä voivat vaatia asetuksen N:o 1408/71 nojalla, joten erottelun syynä on työntekijöiden vapaan liikkuvuuden periaate, joka koskee ensisijaisesti henkilöitä, jotka harjoittavat tai ovat harjoittaneet taloudellista toimintaa ja joiden aseman perusteella yhteisön oikeudessa myönnetään oikeuksia heidän perheenjäsenilleen.

36 Alankomaiden hallitus toteaa erityisesti, että ei ole ainoastaan niin, että Cabanis-Issarte ei ole koskaan työskennellyt kyseisessä jäsenvaltiossa, vaan lisäksi oikeudet kyseessä oleviin etuuksiin liittyvät ajanjaksoon, jolloin hän ei edes asunut tämän valtion alueella.

37 Tämä väite ei ole hyväksyttävissä.

38 On todettava ensinnäkin, että perustamissopimuksen 48 artiklassa taattu työntekijöiden vapaa liikkuvuus tarkoittaa erityisesti työntekijän perheen oikeutta integroitua vastaanottavaan valtioon, jotta voidaan välttää tällaisen oikeuden puuttumisesta seuraavat haitalliset vaikutukset tälle vapaudelle. Tältä osin on todettava, että työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 (EYVL L 257, s. 2) 7 artiklan 2 kohdassa säädetyllä oikeudella yhdenvertaiseen kohteluun erityisesti sosiaali-etuuksien osalta, sellaisena kuin tämä oikeus on tunnustettu vakiintuneessa oikeuskäytännössä työntekijän perheenjäsenille, pyritään samaan päämäärään, ja tämä oikeus on tärkeä osa integroitumista vastaanottavaan valtioon.

39 Kansallisten, sosiaaliturvaa koskevien oikeussääntöjen soveltamisesta työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä on sitten todettava, että perustamissopimuksen 51 artiklassa neuvostolle on annettu tehtäväksi toteuttaa tällä alalla toimenpiteet, jotka ovat tarpeen työntekijöiden vapaan liikkuvuuden toteuttamiseksi (ks. erityisesti asia C-481/93, Moscato, tuomio 26.10.1995, Kok. 1995, s. I-3525, 27 kohta ja asia C-482/93, Klaus, tuomio 26.10.1995, Kok. 1995, s. I-3551, 21 kohta).

40 Tältä osin asetuksessa N:o 1408/71 on joitakin säännöksiä, joilla pyritään kyseisen sosiaaliturvan alan mukaan vaihtelevin tekniikoin ja menettelytavoin erityisesti estämään se, että työntekijältä, joka on käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkumiseen ja joka eläkeiän saavutettuaan päättää palata lähtömaahansa, ja tällaisen työntekijän perheenjäseniltä evätään sosiaaliturvaetuuksia, joita he olisivat voineet vaatia, jos he olisivat jääneet viimeiseen työskentelymaahan.

41 Tässä asiassa on selvää, että Cabanis-Issarte, joka on Ranskan kansalainen, ei ole koskaan työskennellyt vaan on seurannut puolisoaan koko tämän ammatillisen

uran ajan Alankomaissa. Tässä tilanteessa hänellä on ollut oikeus muuttaa aviomiehensä kanssa Alankomaiden alueelle sen takia, että tämä on käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, joten hänelle on syntynyt oikeus eläkkeeseen Alankomaiden lainsäädännön mukaan sekä niiltä ajanjaksoilta, jolloin hän asui Alankomaissa, että niiltä ajanjaksoilta, jolloin hän asui Ranskassa, joko aviomiehen vapaaehtoisen vakuutuksen tai henkilökohtaisen vapaaehtoisen vakuutuksen perusteella.

- 42 Tältä osin on selvää, että pääasiassa riidanalaisella vapaaehtoisella vakuutuskaudella on välttämättä tarkoitettu täydentää pakollisia vakuutuskausia, jotka Cabanis-Issarte täytti Alankomaissa asuessaan siellä aviomiehensä kanssa, joka oli siirtotyöläinen.
- 43 Edellä esitetyn perusteella — päinvastoin kuin erityisesti SVB ja Alankomaiden hallitus ovat väittäneet — Cabanis-Issarten tilanteeseen, jossa SVB on vapaaehtoisen vakuutuskauden osalta evännyt häneltä samat maksujen alennukset kuin Alankomaiden kansalaisille myönnetään, sovelletaan työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevia yhteisön oikeussääntöjä ja erityisesti asetuksen N:o 1408/71 3 artiklan 1 kohdassa säädettyä, sekä työntekijöitä että heidän perheenjäseniään sosiaaliturvan alalla koskevaa syrjintäkiellon periaatetta.
- 44 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 1408/71 2 ja 3 artiklaa on tulkittava siten, että siirtotyöläisen jälkeenyäännyt puoliso voi vedota niihin silloin, kun määritellään maksu vapaaehtoiselta vakuutuskaudelta, joka on täytetty sen jäsenvaltion vanhuusvakuutusta koskevassa järjestelmässä, jonka alueella työntekijä on työskennellyt.

Toinen kysymys

- 45 Ensimmäiseen kysymykseen annetun vastauksen perusteella toista kysymystä ei ole tarpeellista tutkia eikä siihen ole tarpeellista vastata.

Asiassa annetun tuomion ajalliset vaikutukset

- 46 Sekä SVB että huomautuksensa yhteisöjen tuomioistuimelle esittäneet jäsenvaltioiden hallitukset arvioivat, että jos yhteisöjen tuomioistuin muuttaa asiassa Kermaschek annetun tuomion mukaista oikeuskäytäntöään, tämän tuomion ajallisia vaikutuksia on rajoitettava. Tältä osin on olennaisesti vedottu niihin vakaviin seurauksiin, joita tällaisella tuomiolla olisi sosiaaliturvajärjestelmien rahoittamiselle, ja oikeuskäytännön muuttamisen radikaaliuteen.

- 47 Vaikka huomautuksensa esittäneet jäsenvaltioiden hallitukset eivät ole kyenneet edes summittaisesti arvioimaan ensimmäiseen kysymykseen annettavan vastauksen taloudellisia vaikutuksia, pakottavat oikeusvarmuutta koskevat seikat estävät riittauttamasta oikeussuhteita, jotka ovat lopullisesti vakiintuneet yhteisöjen tuomioistuimen aiemman vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti, jonka ulottuvuutta tässä asiassa annettavalla tuomiolla rajoitetaan.

- 48 Tässä tilanteessa on päätettävä, että asiassa annettavaan tuomioon ei voida vedota sellaisten vaatimusten tueksi, jotka koskevat tämän tuomion julistamista edeltäviin ajanjaksoihin liittyviä etuuksia, ellei ole kyse henkilöistä, jotka ovat ennen tätä päivämäärää nostaneet kanteen tai esittäneet vastaavan vaatimuksen.

Oikeudenkäyntikulut

- 49 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Alankomaiden, Saksan, Itävallan ja Ison-Britannian hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheuttaneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Centrale Raad van Beroepin 3.6.1993 tekemällä päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

- 1) Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83, 2 ja 3 artiklaa on tulkittava siten, että siirtotyöläisen jälkeensä jäänyt puoliso voi vedota niihin silloin, kun määritellään maksu vapaachtoiselta vakuutuskaudelta, joka on täytetty sen jäsenvaltion vanhuusvakuutusta koskevassa järjestelmässä, jonka alueella työntekijä on työskennellyt.

- 2) Tässä asiassa annettavaan tuomioon ei voida vedota sellaisten vaatimusten tueksi, jotka koskevat tämän tuomion julistamista edeltäviin ajanjaksoihin liittyviä etuuksia, ellei ole kyse henkilöistä, jotka ovat ennen tätä päivämäärää nostaneet kanteen tai esittäneet vastaavan vaatimuksen.

Rodríguez Iglesias

Edward

Puissochet

Hirsch

Mancini

Schockweiler

Moitinho de Almeida

Kapteyn

Gulmann

Murray

Jann

Ragnemalm

Wathelet

Julistettiin Luxemburgissa 30 päivänä huhtikuuta 1996.

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias

kirjaaja

presidentti